

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล อาชีพ ความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ข่าวสาร แตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

โดยทำการศึกษาวิจัย ประชาชน จำนวน 270 คน ที่อาศัยอยู่ในตำบลเวียง ในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านค้อ บ้านทราย บ้านเวียง บ้านพระนั่งดิน บ้านดอนแก้ว อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ขนาดของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบตารางของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นคิดเป็นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 268 คน เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 270 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้เก็บจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง การครอบคลุมเนื้อหาที่ศึกษา ความชัดเจนและความเหมาะสมทางภาษา และนำไปทดลองกับประชาชนผู้อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ต้นน้ำ ที่มีสภาพความอยู่ใกล้เคียงกันจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบ จำนวน 30 ราย เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือผลจากการคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.7914

การรวบรวมข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานในพื้นที่ จนสามารถเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมกับมีผู้ช่วยอีก 3 คน โดยได้แบบสอบถามครบตามจำนวน 270 ฉบับ โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 เดือน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ การหาค่าคิดเป็นร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova)

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.5 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 48.5 อายุของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.7 กลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.9 อายุ 41- 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 46 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 40.0 จบชั้นมัธยมปีที่ 6 หรือระดับอาชีว คิดเป็นร้อยละ 23.3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 18.9 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 มีสมาชิกในครัวเรือน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 อาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 81 อาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 24.4 ส่วนอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 20.0 การได้รับข่าวสารส่วนใหญ่ได้จากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 87.0 เอกสารสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 78.8 วิทยูคิดเป็นร้อยละ 73.3

5.1.1 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ มีความรู้ความเข้าใจมาก คิดเป็นร้อยละ 50.74 มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.52 มีความรู้ความเข้าใจน้อย คิดเป็นร้อยละ 0.74 และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ .73 เมื่อเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง

5.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในด้านการรักษาหรืออยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.80 ในด้านการประสานงานอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ .96 และในด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.78 ส่วนในด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.86

5.1.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชากรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความรู้ความเข้าใจ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำแตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่ต่างกัน ผลการทดสอบ ยอมรับ สมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชากรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประชาชนมีลักษณะอาชีพแตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่ต่างกัน ผลทดสอบ ยูอึมรับ สมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชากรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การรับรู้ข่าวสารของประชาชนแตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำต่างกัน ผลทดสอบ ปฏิเสห สมมติฐาน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ของประชาชนมีระดับความถี่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำต่างกัน ผลอันสืบเนื่องมาจากประชาชนในพื้นที่ศึกษามีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่เท่าเทียมกัน แต่พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่ต่างกัน จึงมีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมผลประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนในแต่ละกลุ่มอาชีพไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวมกล่าวได้ว่า ประชาชนในพื้นที่กรณีศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและได้รับผลประโยชน์จากการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนั้นผลการวิจัยสามารถทำนายได้ว่าในอนาคตการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชาชนในพื้นที่มีระดับสูง ทั้งนี้เพราะว่าประชาชนในตำบลเวียงใต้ให้ความสำคัญในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัส สุวรรณ และ ชูเกียรติ ลีสุวรรณ (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่องการให้ความรู้ ความเข้าใจระดับตำบลในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดน่าน และ จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมดีและเกิดความตระหนักในปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นส่วนประชาชนในตำบลเวียง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เช่นกันที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ดังนั้นควรจะเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ประชาชนทั้งตำบลเพื่อให้เกิดความตระหนักในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อให้ประชาชน รวมทั้งเกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากร ของท้องถิ่น ชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ หากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการ

อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมากกว่าประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ น้อย ทั้งนี้เพราะประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ มักจะมีความตระหนักถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในทางลบ เช่นเกิดการขาดแคลนน้ำ จึงจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อ ไว้ใช้ในชุมชนของตนเอง

สำหรับการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อเสนอความคิดเห็นของผู้อื่นและตนเอง เพื่อให้ทุกคนมีบทบาทในชุมชน เพื่อให้ได้บทสรุปของที่ต่างฝ่ายต่างต้องการ อีกทั้งการร่วมในการประสานงานโดยร่วมประสานงานกับหน่วยงาน กลุ่ม ชุมชน ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ที่ไปในทางเดียวกันและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นการที่ร่วมเสียสละในด้านต่าง ๆ ที่ต้องเข้ามาด้วยความสมัครใจ โดยต้องมีการบังคับ เช่น การร่วมกิจกรรมในการปลูกต้นไม้ เพื่อให้เกิดความรุ่มเงานในชุมชน

นอกจากนั้นผลการวิจัย พบว่าจากการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเวียง เป็นไปตามแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประศาสน์ ตั้งสิกนุตร (2538) ชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องเกิดขึ้นบนพื้นฐานข้อสัญญาของประชาชน ที่จะใช้ระบบนิเวศของตนเองภายใต้ขีดจำกัดอย่างเหมาะสม เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูเกียรติ ลีสุวรรณ (2534 และ 2541) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเกิดจากความเชื่อว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีปัญหาตระหนัก และควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ การมีส่วนร่วมจะส่งผลกระทบต่อชีวิตของตัวประชาชนเอง ต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนากระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและแพร่หลาย โดยเน้นตรงแหล่งของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งผลการศึกษาค้างนี้ พบว่า โทรทัศน์ และเอกสารสิ่งพิมพ์ ประชาชนมีโอกาสในการได้รับรู้ข่าวสารมากกว่าสื่อจากแหล่งอื่น ๆ ด้านโทรทัศน์เป็นอีกสื่อหนึ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของน้ำ รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่ถูกต้อง เพราะเป็นที่ทราบดีว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลมากต่อพฤติกรรมทางเลือกบริโภคข่าวสารของประชาชน ด้านการรับรู้ข่าวสารจากเอกสารสิ่งพิมพ์ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเลือกที่จะนำข้อมูลต่าง ๆ มาเผยแพร่แก่ประชาชน

เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างถูกวิธี รวมทั้งยังสามารถสอดแทรกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีสาระสำคัญให้ประชาชนทราบอีกวิธีหนึ่ง

2. สื่อในด้านต่าง ๆ ที่จะให้ประชาชนสามารถรับรู้ได้แก่ วิทยุ ป้ายประกาศ เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ครู อาจารย์ อบต. ปลัด อบต. เกษตรตำบล นายกเทศมนตรี ฯลฯ ซึ่งมีหน้าที่อยู่ในตำบล ชุมชนนั้นๆ ซึ่งสื่อดังกล่าวควรมีการสอดแทรกข้อมูลข่าวสาร ด้านการพัฒนาการอนุรักษ์ และความตระหนักเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเข้าไปอยู่ตลอด เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบเกิดความกระตือรือร้นที่จะร่วมปฏิบัติ และพบว่าแหล่งข่าวสารจากภาครัฐมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเป็นอย่างมาก

3. ควรสนับสนุนให้กลุ่มผู้สนใจ หรือองค์กรต่าง ๆ ชมรม เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยตรง เพราะมีความตั้งใจ มีกำลังใจ และมีเหตุจูงใจให้ร่วมรับผิดชอบด้านภารกิจเรื่องทรัพยากรน้ำค่อนข้างสูง การใช้กลุ่มจึงเป็นประเด็นสำคัญในลำดับต่อไป

4. ควรจัดฝึกอบรมให้ประชาชน โดยเน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึก ค่านิยม และเกิดความตระหนักต่อปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำ

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแบบเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเยาวชน ผู้นำชุมชน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชาชน โดยเพิ่มตัวอย่างเช่น ความเชื่อถือในตัวของผู้นำ ความคาดหวังต่อตัวผู้นำ ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับ และความใกล้ชิดกับแหล่งน้ำกับที่อยู่อาศัยต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

3. ควรขยายพื้นที่ ๆ ศึกษาให้ครอบคลุมในระดับที่ใหญ่ขึ้น เช่น ระดับเขต ระดับอำเภอ หรือจังหวัด เพื่อนำมาเปรียบเทียบถึงความเหมือนและความแตกต่างกันได้